

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Del 2. Ämnes- och ämnesdidaktiska studier

Lärosäte: Mälardalens högskola

Yrkesexamen: Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnet **samhällskunskap**

Skriv en självvärdering för den utbildning som leder fram till den examen som utvärderas. Lärosätet ombeds att göra en så reflekterande självvärdering som möjligt genom att identifiera styrkor och utvecklingsområden samt beskriva och värdera hur dessa hanteras för att säkra att hög kvalitet nås i utbildningen. Tyngdpunkten på självvärderingen ska ligga mer på värdering än på beskrivning. Lärosätet ombeds belysa med exempel. Observera att självvärderingen ska utgå från utbildningens aktuella förhållanden vid tidpunkten för självvärderingens inlämnande. Utgå från *Vägledning för utbildningsutvärderingar på grundnivå och avancerad nivå* och basera självvärderingen på de bedömningsgrunder som ingår inom följande bedömningsområden:

- förutsättningar
- utformning, genomförande och resultat
- studentperspektiv
- arbetsliv och samverkan

Självvärderingen består av en del 1 som är gemensam för lärosätets ämneslärarutbildningar och den delen ska inledas med en beskrivning av hur ämneslärarutbildningarna organiseras på en övergripande nivå, se del 1. Redogör i del 1 för ämneslärarutbildningens utbildningsvetenskapliga kärna (UVK) utifrån bedömningsområdena.

Självvärderingen har även en eller flera del 2. Här redogörs för utbildningens ämnes- och ämnesdidaktiska studier utifrån bedömningsområdena. Lärosätet ska inkomma med en del 2 för varje undervisningsämne¹ som omfattas av utvärderingen vid det aktuella lärosätet.

Observera att det i UKÄ:s beslut om urvalet av examensmål finns rekommendationer avseende i vilken del målen bör beskrivas. Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen (VFU) kan beskrivas både i del 1 och del 2. Redogör för VFU där det är relevant för lärosätets ämneslärarutbildning.

Självvärderingens olika delar ska tillsammans ge bedömargruppen en helhetsbild av ämneslärarutbildningen vid lärosätet, utan länkar till ytterligare information. Som bilaga till självvärderingens delar ifylls även en lärartabell. Om lärosätet anser att kursplaner eller utbildningsplaner krävs för att styrka något kan dessa laddas upp i UKÄ Direkt. UKÄ ber lärosätena att vara uppmärksamma på att:

¹ Matematik, svenska, samhällskunskap, idrott och hälsa, bild, dans och musik.

- Självvärderingen ska indelas i enlighet med angivna rubriker. Rubrikerna inklusive bedömningsgrunderna i mallarna får inte tas bort. Eventuella underrubriker kan lärosätet lägga till. Ändra inte mallarna utformning såsom marginaler.
- Del 1 ska inte överstiga 20 sidor med teckenstorlek 10,5 punkter, exklusive lärartabellen. Tillkommer gör UKÅ:s instruktioner som utgör totalt 8 sidor.
- Del 2 ska inte överstiga 15 sidor med teckenstorlek 10,5 punkter. Tillkommer gör UKÅ:s instruktioner som utgör totalt 8 sidor.
- Observera att självvärderingen INTE gäller kompletterande pedagogisk utbildning, KPU.

Förutsättningar

Personal

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Relatera till ifylld och bilagd lärartabell.

Lärarnas professionskompetens och vetenskapliga kompetens framgår av bifogad lärartabell. Kontinuerligt förstärks lärarkompetensen inom lärarutbildningen, för exempel se mer under motsvarande rubrik i del 1. I del 1 beskrivs också de förutsättningar och villkor som gäller för samtliga undervisande/forskande medarbetare vid ämneslärarprogrammet. Varje akademi ansvarar för systematisk uppföljning av lärares individuella och sammantagna kompetens.

Lärargrupperna som medverkar i undervisningsämnet samhällskunskap kommer från tre akademier (UKK, HVV och EST) där UKK är värdakademi för ämneslärarprogrammet. Lärargruppen i sociologi har tillsammans en bred allmänsociologisk kompetens med god inblick i ett flertal av sociologins underområden såsom exempelvis arbetslivsforskning. Motsvarande breda kompetens gäller för lärargruppen i statsvetenskap. Det handlar framförallt om allmän statslära, politisk teori, jämförande politik, svensk politik, förvaltningspolitik, urbanpolitik samt politik och genus vilket representeras i den forskning som lärarnas kompetens svarar mot. Lärosätets bedömning är att den sammantagna kompetensen är adekvat och står i proportion till utbildningen och undervisningsämnet samhällskunskap. Av den bifogade lärarresurstabellen framgår att personal som tjänstgör inom ämneslärarutbildningen omfattar totalt 4,6 heltidsekvivalenter varav 2,6 är lektorer/professorer (vetenskapligt meriterade), 2 är adjunkter/adjungerade adjunkter. Fyra av dessa är forskarstuderande. Lärarresurstabellen visar vidare att 56 % av de inom ämneslärarutbildningen verksamma lärarna har en lärarexamen. För undervisningsämnet samhällskunskap är 0,6 heltidsekvivalenter lektorer (vetenskapligt meriterade) och 0,05 är adjunkter. Ämnes- och inriktningskollegierna samlar all forskande och undervisande personal på ämneslärarutbildningen. Samtliga är dessutom knutna till de forskningsmiljöer som utgör forskningsbas för det utbildningsvetenskapliga området (se vidare under bedömningsgrund *utbildningsmiljö*).

Lärarnas pedagogiska och didaktiska kompetens utvecklas kontinuerligt genom de högskolepedagogiska kurser, seminarier, workshops och kollegiala samtalsgrupper som samordnas centralt på lärosätet av CESAM (mer om denna enhets funktion finns beskrivet i del 1 under utformning, genomförande och resultat; uppföljning, åtgärder och återkoppling). Flera lärare i sociologigruppen har av studenter nominerats till årets bästa lärare. Ett nära samband mellan forskning och utbildning märks främst i sociologiämnets inriktning på arbetslivsforskning respektive socialpsykologisk forskning som är förankrade i undervisningen på ämneslärarprogrammet. De lärare som har kompetens inom samhällskunskapens didaktik är samtliga disputerade och har ämneslärarexamen samt legitimation. Två av dessa har också under sin verksamhet i skolverksamheten haft uppdrag som förstelärare.

Utvecklingsområden

Då undervisningsämne samhällskunskap genomförs vid tre av högskolans fyra akademier har samverkan kring lärares kompetensförsörjning för undervisningsämnet inte alltid haft en lika central roll vid de akademier som inte är värdakademi för ämneslärarutbildningen såsom för de ämnen som UKK självständigt ansvarar för. Detta är ett utvecklingsområde som aktualiserats särskilt i samband med studenters

kursvärderingar och inriktningsföreträdarens hastiga bortgång innevarande termin. Vårdakademins ledning har fr.o.m. läsåret 18/19 utsett en ny företrädare för samhällskunskap (verksam vid vårdakademien) med huvudansvar för undervisningsämnet samhällskunskap med uppgiften att dels säkra kursernas kvalitet, dels samordna de ämnen som ges vid de andra akademierna. Denna förändring ser vårdakademien som en förutsättning för att både understödja såväl ämnesdidaktik som ämnesteoretiska perspektiv.

Förutsättningar

Utbildningsmiljö

Bedömningsgrund:

Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

I del 1 har lärosätet redogjort för lärarutbildningens utbildningsmiljö vid lärosätet. Nedan beskrivs den utbildningsmiljö som kopplar direkt till undervisningsämnet samhällskunskap i ämneslärarprogrammet.

Utbildningsmiljö samhällskunskap

Kurserna i samhällskunskap riktar sig till blivande gymnasielärare och de akademiska områden som integreras inom undervisningsämnet är: statsvetenskap, sociologi, samhällsekonomi och samhällskunskapens didaktik. Som sammanhållande för utbildningsmiljön har värdakademi UKK en utsedd inriktningsföreträdare med uppdraget att planera innehåll och undervisning utifrån ett ämnesorienterat och ämnesdidaktiskt perspektiv i samhällskunskap. Skolämnet samhällskunskap vid UKK utgår från de olika moderdisciplinerna som tillhör akademierna HVV (sociologi) samt EST (statsvetenskap och samhällsekonomi). Då ansvaret för de akademiska ämnena, som tillsammans bildar skolämnet samhällskunskap, också delas av de två andra akademierna vid lärosätet förutsätts inriktningsföreträdaren ha tät kontakt med representanter vid dessa akademier för att tillsammans säkerställa att innehållet svarar mot examensmålen och är relevant i förhållande till skolämnet.

Flertalet lärare i statsvetenskap är forskningsaktiva lektorer. Dessa är vid MDH bland annat aktiva i forskargruppen för studier i demokrati, makt och medborgarskap (DEM-gruppen). DEM-gruppen har en bred ämneskompetens med disputerade företrädare i ämnena statsvetenskap, socialt arbete, sociologi och ekologisk ekonomi. Aktuella teman inom den forskning som DEM-gruppen bedriver inkluderar etnicitet och maskulinitet, kvinnor i det offentliga rummet, ungdomars inkludering och politiska engagemang, klass och rumslig segregation, hållbar utveckling och politik, social hållbarhet samt religion och samhälle. Inom den statsvetenskapliga disciplinen bedrivs en omfattande forskning inom underområdena politik och kön. En betydande del av denna forskning handlar om mansrollsfrågor, som exempelvis hur politiska ledare positioneras i förhållande till både nya och traditionella mansideal, och vad det betyder för jämställdheten mellan kvinnor och män. Här märks även forskning kring etnicitets-, kultur- och religionsproblematik, exempelvis i studier av hur muslimska män framställs i media i relation till olika manlighetsideal när de blir nominerade till eller når positioner som politiska ledare.

Inom den statsvetenskapliga disciplinen finns forskningsinriktningen urbanpolitiska studier med fokus på segregation i staden och dess stadsdelar. Denna forskning utgör stommen i forskningsmiljön *Hållbar samhällsutveckling* (HSU). Statsvetarna i forskningsmiljön är verksamma bland annat i två forskningsprojekt där det ena projektet *Neighbourhood Sustainable Lifestyles and Activities* (NESLA) är tvärvetenskapligt och grundar sig i medborgarforskning som nu breddas för att inkludera ytterligare aktörer och platser. Det andra projektet *What's the Problem Represented to be* (WPR) behandlar frågor som bland annat berör hur segregationsproblemet representeras i policydokument i två städer i Mälardalen och som ligger till grund för båda städernas pågående arbete mot segregation. Inom projektet fokuseras fördomar samt besvärliga och obekväma perspektiv. Resultaten återkopplas sedan till såväl offentliga tjänstepersoner som privata aktörer i det civila samhället. Föreläsningar och seminarier som berör de urbanpolitiska problemen som

beskrivits ovan behandlas i två kurser som ges för ämneslärarstudenter: *Statsvetenskap 1-30 för lärare* (SKA118), *Demokratins problem* (SKA106) samt *Miljö och politik* (SSK105). Dessa kurser ger grundläggande kunskaper för den blivande samhällskunskapsläraren där exempelvis olika socioekonomiska kontexter problematiseras i relation till elevers och vårdnadshavares skolval och upptagningsområden. Forskning och undervisning interageras i undervisningen då både undervisning och forskning är uppbyggd kring för statsvetenskap centrala begrepp som makt, medborgarskap, klass och inflytande.

Inom sociologiämnet behandlas aktuella vetenskapliga studier om arbetets organisation, arbetets moderna historia och hälsoarbete inom arbetslivet. Den akademiska miljöns inriktning på arbetslivsforskning kommer till uttryck i undervisningen av ämneslärarstudenter genom exempelvis kursen *Samhälle i förändring* (SOA132). I kursen ingår "arbete" som ett empiriskt huvudtema tillsammans med "konsumtion" och "globalisering". Ämneslärarstudenterna får redovisa och analysera sociologisk forskning som behandlar frågor om hur klasstrukturen på den nya arbetsmarknaden ser ut; vilka personliga konsekvenser som följer av ett flexibelt arbetsliv med osäkra anställningar och hur kvinnor förhandlar för att få förvärvsarbete och hemarbete att gå ihop. Sociologiämnet har också en socialpsykologisk forskningsprofil. Flera sociologer bedriver mikroinriktad (individ- och samspeleorienterad) sociologisk forskning på teman som arbetsliv, identitet, kropp, kön och etnicitet, sociala rörelser, hälsa, livsberättelser och människan som existentiell varelse. Samtliga forskare är aktiva i forskargruppen *Hållbart arbetsliv och organisation* (HAO). HAO har en tvärvetenskaplig inriktning och leds av en professor i sociologi och en professor i psykologi. Forskargruppen studerar arbetslivets styrning, arbetsvillkor och utformning med särskilt fokus på hälsa och välbefinnande. Forskargruppen ger stöd för de kurser som ges inom sociologi: *Samhälle i förändring* (SOA132), *Interaktion, identitet och kultur* (SSO114) och *Kommunikation och medier* (SOA128).

Samhällskunskapens didaktik stöds av forskningsmiljön *Studier om social hållbarhet i utbildning* (SOS-ED). Miljön utvecklar och sprider nationell och internationell forskning om social hållbarhet i formella och informella utbildningskontexter genom dialog med såväl forskningssamhället som samhället i allmänhet. Utifrån ett kritiskt perspektiv syftar forskningsmiljön till att uppmärksamma möjligheter och hinder i strävan efter social hållbarhet i formella och informella utbildningskontexter. Forskningen inom miljön kretsar kring frågor om social hållbar utveckling relaterade till social och kulturell rättvisa, likvärdighet, demokrati, mänskliga rättigheter, migration, interkulturalitet, diskriminering och ledarskap. Forskningen om social hållbarhet inom formella och informella utbildningskontexter har särskild relevans för studier inom didaktik och pedagogik. Exempel på forskningsprojekt som pågår inom miljön och som stödjer samhällskunskapsdidaktik är: *Didaktikens dimensioner* som fokuserar allmäntdidaktiska och ämnesdidaktiska frågor angående demokrati, utveckling och medborgarskap; *Mot en genusmedveten skola i valfrihetens tid: möjligheter och utmaningar för lokala skolkontexter* som syftar till att kartlägga och analysera skolvalet i Västerås kommun; *Föreställningar om människans interna och externa potential i ett samhällskunskapsdidaktiskt perspektiv* vilket fokuserar i huvudsak kritiska didaktiska och utbildningsfilosofiska frågor som rör undervisningens politiska, sociala och demokratiska förutsättningar, med ett särskilt fokus på föreställningar om skolans möjligheter att förändra och utveckla individens och samhällets framtid.

Inriktningsföreträdaren i samhällskunskap vid UKK är också representant för Mälardalens högskola vid UNESCO-LUCS som arbetar för social jämlikhet samt lika rättigheter och möjligheter för alla vilket överensstämmer väl med samhällskunskapens kärna. Då denna förening skapar allianser mellan forskning, förvaltning och civilsamhälle utgör också dess webbplats och länkade kontaktnät ett relevant digitalt referensmaterial i flera av samhällskunskapens kurser.

Kurserna *Samhälle i förändring* (SOA132) och *Interaktion, identitet och kultur* (SSO114) är väl förankrade i sociologiämnets forskning om arbetsliv och socialpsykologi. Detta gäller emellertid inte den tredje kursen som ämneslärarstudenterna möter, *Kommunikation och medier* (SOA128), som har en svagare koppling till vad en blivande samhällskunskapslärare förväntas undervisa om. Lärarstudenter har även uttryckt ett missnöje med kursen i samband med utvärderingar. Medan studenterna menar att de har betydande nytta i yrkesutövningen som samhällskunskapslärare av *Samhälle i förändring* (SOA132) och *Interaktion, identitet*

och kultur (SSO114) kritiseras kursen *Kommunikation och medier* (SOA128) för att vara alltför specialiserad och utan tydlig didaktisk relevans för undervisningen i samhällskunskap. Denna kritik har lett till en översyn av sociologikurserna på ämneslärarprogrammet i relation till gymnasieskolans ämnesplan för undervisningsämnet samhällskunskap. Företrädare för sociologiämnet och ämneslärarprogrammet har påbörjat en översyn och ett utvecklingsarbete som syftar till att finna ett mer adekvat innehåll. Arbetet handlar framförallt om vilka sociologikurser som på bästa sätt kompletterar kurserna i statsvetenskap. Detta har resulterat i att kursen *Kommunikation och medier* (SOA128) kommer att ersättas av kursen *Forskningsområden* som bygger på aktuell forskning inom sociologisk socialpsykologi. Fördelaktigt är att kursen utvecklats och formats under flera år i undervisningen vilket bäddar för en hög kvalitet och didaktisk förankring. Den forskning som kommer att användas på kursen är väl avvägd när det gäller internationell och svensk forskning, representationen av teoretiska och metodologiska perspektiv och olika ämnen. Även svårighetsgraden på kursen har över tid förändrats för att idag vara bättre anpassad till studenternas förkunskapskrav. Vid det senaste kurstillfället ingick forskning inom områdena kultur, emotioner och hälsa. Studenterna får under kursen läsa, diskutera och granska vetenskapliga artiklar och bokexcerpt inom varje område som knyter an till sociologins frågor och för en lärarstudent i relation till ett skolperspektiv/undervisningsperspektiv. Ett antal av artiklarna är författade av forskare som är verksamma inom sociologi eller utbildningsvetenskap vid högskolan, vilket innebär att studenterna ges möjlighet att delta i forskande kontexter. Kursen *Forskningsområden* ska enligt planerna börja ges för lärarstudenter kommande läsår. Översynen som pågår beaktar också hur innehåll som svarar mot kulturgeografi och nationalekonomi får utrymme inom ramen för de akademiska ämnena som ligger till grund för undervisningsämnet samhällskunskap.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

1. För ämneslärarexamen med **inriktning mot arbete i gymnasieskolan** ska studenten
  - visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl brett kunnande inom ämnesstudiernas huvudområde som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Ämneskunskaper för blivande gymnasielärare i samhällskunskap ges inom två huvudområden, sociologi och statsvetenskap, förutom det samhällskunskapsdidaktiska området. Grundläggande kunskaper ges i kurserna *Statsvetenskap 1-30 hp för lärare* (SKA118), *Interaktion, identitet och kultur* (SSO114) och *Samhälle i förändring* (SOA132) som tillsammans ger en bred kunskap av såväl statsvetenskap som sociologi. Kursen *Statsvetenskap 1-30 hp för lärare* (SKA118) ger en bred och grundläggande översikt över statsvetenskapens centrala problem och frågeställningar. Dessa inbegriper de ämneskunskaper som krävs för gymnasieläraryuppdraget i form av didaktiska redskap för analys och värdering av fenomen inom politik och förvaltning såväl i Sverige som utrikes. Kursen *Interaktion, identitet och kultur* (SSO114) syftar till att ge ett brett kunnande i sociologisk socialpsykologi och rör sig således analytiskt på individ- och gruppnivå. Som exempel uppnår studenten lärandemålet *förstå och tillämpa ett socialpsykologiskt perspektiv och socialpsykologiska begrepp på sociala fenomen och skeenden* genom att studenterna inhämtar kunskaper om den socialpsykologiska teoribildningen utifrån tre breda teoretiska perspektiv: symbolisk interaktionism, social konstruktionism och humanistisk socialpsykologi. Det första perspektivet innefattar teorier som det dramaturgiska synsättet och stämplingsteorin. Det andra perspektivet innefattar synsätt som etnometodologi, diskurspsykologi och foucauldiansk diskursanalys. Det tredje perspektivet, slutligen, innefattar de existentiella och freudianska skolbildningarna i den mån de har inympats med ett sociologiskt tänkande. På kursen konkretiserar och tillägnar sig lärarstudenterna de socialpsykologiska teorierna genom att tillämpa dem på sociala fenomen som mobbning, arbetslöshet och hälsa. Till ett av seminarierna ska lärarstudenten förbereda en text där definitioner av socialpsykologiska begrepp klargörs med konkreta exempel i sin framtida profession. Därefter förväntas lärarstudenten resonera om huruvida begreppen är användbara för att förstå andra resonemang.

Även kursen *Samhälle i förändring* (SOA132) kompletterar och fördjupar kursen *Interaktion, identitet och kultur* (SSO114) genom att inbegripa större samhällseliga processer med fokus på historiska och strukturella förhållanden. Detta framkommer tydligt bl.a. i två av kursens lärandemål där studenterna ska *kunna förstå och tillämpa ett sociologiskt perspektiv och sociologiska begrepp på sociala fenomen och skeenden* respektive *ha utvecklat en sociologisk förståelse för samhällsförändring*. På kursen analyseras bland annat historiska förändringar av arbetslivet i relation till klassiska (Marx, Weber och Simmel) och moderna (Bauman, Sennett, Bourdieu och Habermas) sociologiska teoretiska perspektiv. På kursen reflekterar lärarstudenterna över om arbetsmoralen har förändrats under de senaste decennierna och relaterar sina

svar till Richard Sennetts och Max Webers teorier om den protestantiska etikens betydelse för arbetsmoralen. En annan fråga som syftar till studenternas fördjupade insikter i detta ämnesområde rör hur människors identitet och tidsupplevelse har påverkats av det nutida samhällets konsumtionskultur, vilket knyter an till Zygmunt Baumans modernitetsteori. På kursen får studenterna fördjupa sina insikter i sociologisk makroorienterad forskning om globaliseringen och hur den erbjuder möjligheter för exempelvis ökad kommunikation men också bidrar till risker och social ojämlikhet. Kursen *Kommunikation och medier* (SOA128) utgör en fördjupningskurs inom sociologiämnet. Till skillnad från *Interaktion, identitet och kultur* (SSO114) och *Samhälle i förändring* (SOA132), som med sina olika infallsvinklar ger en bred förståelse av relationen mellan individ och samhälle, är denna kurs specialiserad mot ett särskilt sociologiskt fenomen: massmedia och medier mer generellt. Kursens fördjupning av de båda tidigare nämnda kurserna konkretiseras i lärandemål där studenten förväntas kunna *beskriva hur medier bidrar till att producera och legitimera versioner av verkligheten*. Det kommer också till uttryck i lärandemålet *visa på hur medier och andra kommunikativa sammanhang bidrar till att producera och legitimera olika maktförhållanden i samhället*. Kursen innebär även en teoretisk fördjupning då den syftar till att presentera en social konstruktionistisk ansats. Lärarstudenterna orienteras specifikt inom fältet för diskurs- och retorikanalys. Genom fördjupade kunskaper om språkets betydelse i skapandet av individers identiteter i kommunikativa sammanhang får lärarstudenterna därefter analysera och reflektera över språkets betydelse för att upprätthålla och legitimera maktförhållanden. Mångfalden i sociologin som vetenskap representeras förhållandevis väl i undervisningen vad gäller ämnets olika perspektiv, analysnivåer och forskningsfrågor.

Utöver de grundläggande ämnesteoretiska kunskaperna i statsvetenskap och sociologi ges kursen *Samhällsekonomi – introduktion till ekonomi och samhälle samt ekonomisk historia* (EHA101) vilken utöver ämneskunskaper även innehåller didaktiska moment relevanta för blivande lärare i samhällskunskap. Två av kursens lärandemål pekar specifikt på ämnesdidaktikens relation till ämneskunskaperna: *redovisa fördjupade insikter i samhällskunskapsämnetts didaktik, innehåll, utveckling, organisation, mål och metoder samt grundläggande insikter i språkliga aspekter av undervisning i samhällskunskap; samt formulera mål och planera undervisning i samhällskunskap avseende samhällsekonomi*.

Som fördjupningskurs brottas emellertid *Kommunikation och medier* (SOA128) med en rad utmaningar. En särskilt påtaglig brist med kursen är att den skulle kunna vara bättre förankrad i den övriga sociologiundervisningen som ges på ämneslärarprogrammet med än tydligare koppling och anknytning till *Samhälle i förändring* (SOA132) och *Interaktion, identitet och kultur* (SSO114) än vad som angivits ovan. En annan utmaning är att kursen av studenterna inte upplevs ha ett relevant ämnesinnehåll för den kommande yrkesutövningen (se resonemang under rubriken *utbildningsmiljö*).

Som tidigare nämnts, under rubriken *utbildningsmiljö*, planeras i samråd med företrädare i sociologi och statsvetenskap att ersätta *Kommunikation och medier* (SOA128) med en ny kurs *Forskningsområden*. Kursen *Forskningsområden* är en kurs på fördjupande nivå. Till skillnad från kursen *Kommunikation och medier* (SOA128), bygger också *Forskningsområden* vidare på kurserna *Samhälle i förändring* (SOA132) och *Interaktion, identitet och kultur* (SSO114). Medan dessa grundläggande kurser presenterar sociologiska och socialpsykologiska teoretiska perspektiv och begrepp belyser *Forskningsområden* hur dessa perspektiv och begrepp används och tillämpas i konkret empirinära forskning.

Med kursen *Demokratins problem* (SKA106) befästs och fördjupas studenternas perspektiv än mer med demokratiska utmaningar i fokus genom studier av medias ökade makt, digital utveckling och politiska problem, globalt såväl som lokalt. Genom lärandemålet *pröva olika tänkbara argument för och emot demokrati* möter lärarstudenter en uppgift där de laborerar med frågan om intresseorganisationers roll i dagens demokratiska samhälle. Ett annat inslag i kursen handlar om vilka förutsättningar som krävs för politiker och tjänstemän i arbetet med att leda demokratiseringsprocesser i länder med icke-demokratiskt styrelseskick. Genom att reflektera över och besvara dessa frågor förväntas de blivande ämneslärarna öka sin kunskap och färdighet i att möta elevernas lärande av de demokratiska utmaningar som det svenska samhället står inför. Från kursen *Demokratins problem* (SKA106) till kursen *Miljö och politik* (SSK105) sker en progression i relation till den kommande yrkesutövningen då studenterna med hjälp av olika teorier från

statsvetenskapliga ämnesområden applicerar dessa på de tidigare grundläggande frågeställningarna. De olika teorierna används för att belysa ett specifikt område t.ex. miljöpolitik, för att grundlägga, befästa och fördjupa studenternas kunskaper. Som ett led i detta arbete behandlar kursen ekologismens politiska teori för att förklara miljöpartiers och miljöorganisationers ställningstagande i såväl Sverige som andra länder. Kursen ger också fördjupade kunskaper om de förhandlingar som ligger till grund för internationellt miljösamarbete med fokus på förvaltningsproblem och miljöpolitik. I en kontext av och tilltagande resursbrist och en alltmer ifrågasatt tillväxtorienterad miljöpolicy, segregation och politisk polarisering läggs fokus i *Statsvetenskap 1-30 för lärare* (SKA118) på att förmedla, bredda och fördjupa den blivande gymnasielärares kunskaper i ett brett demokratiteoretiskt fält. Kursens lärandemål *redovisa och diskutera hur undervisning i demokrati sker/kan ske i skolan* samt *översiktligt uppvisa insikter i samhällskunskapsdidaktik och metoder för undervisning i samhällskunskap* baseras på en fältstudie som studenten genomför på sin övningskola och som sedan utgör underlag för ett examinerande seminarium samt en inlämningsuppgift där ämneslärarstudenter redovisar hur de kan resonera och diskutera med elever om hur den svenska demokratin idag och framöver bemöter och hanterar olika samhällsutmaningar.

I en kontext av pågående och fördjupad rumslig klass- och etnisk segregation i det svenska samhället och medföljande nytt politiskt landskap med högerextrema inslag är kursen *Demokratis problem* (SKA106) ytterst aktuell för ämneslärarstudenter. Under kursen diskuterar ämneslärarstudenten sin *förståelse för skillnaden mellan demokrati som teoretiskt/analytiskt begrepp, normativt ideal och faktiskt styrelseskick* och görs förberedda för dagens demokratiska utmaningar. I kursen *Miljö och politik* (SSK105) får studenten öva såväl sin didaktiska förmåga som redogöra för sina överväganden gällande metodiska val inom det miljöpolitiska fältet genom att tillägna sig fördjupade kunskaper om klimatförändring, tilltagande resursbrist och tillväxtorienterad miljöpolicy. Uppgiften utgör ett exempel på hur lärandemålet *redogöra för och kritiskt diskutera olika sätt att implementera miljöpolitik* realiserar i kursen och hur studenterna därmed ges fördjupade kunskaper inom det miljöpolitiska kunskapsområdet.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

2. *Visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen.*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Om detta redogörs för i del 1 gör en hänvisning.

Utöver UVK-kursen *Forskningsmetod för lärare* (OAU013) beskrivs i del 1 studenternas möjligheter att inhämta kunskaper enligt examensmålet ovan vilket har beskrivits under motsvarande mål. Texten nedan kompletterar denna text utifrån undervisningsämne samhällskunskap.

I kursen *Metoder i samhällskunskap inför examensarbetet* (SKA300) läggs vikt vid samhällsvetenskapligt grundläggande metod- och teorival. Kursen avser att identifiera och utveckla ett ämne för studentens examensarbete med *avseende på aktuellt forskningsläge, problemformulering, teoriansknytning, undersökningsdesign och ämnesdidaktisk koppling*. Det breda kunnande som studenten tillägnar sig ligger i förmågan att kunna väga olika teori- och metodansatser, såväl kvalitativa som kvantitativa. Dessa befästande och fördjupande förmågor kan sedan förverkligas i den egna forskningsuppgiften, det självständiga arbetet, i nästa kurs (SKA301). Studenten får genom exempelvis lärandemålet *bedöma och jämföra olika metod- och teoriansatser inom statsvetenskaplig forskningstradition och det samhällskunskapsdidaktiska området* arbeta fram, utifrån relevanta teorier, sin ansats som sammanställs i en promemoria som ventileras i seminarieform. Förutom den egna promemorian fokuserar kursen också på studentens förmåga att argumentera och kommunicera olika metodologiska ståndpunkter med därtill relaterade tolkningsproblem där studenten visar sin förmåga till kritiskt tänkande. Som stöd vid opponeringstillfället formulerar studenten en promemoria som visar studentens förmåga att resonera kritiskt och analytiskt kring en kurskamrats promemoria.

Kursen uppmärksammar också vikten för en blivande samhällskunskapslärare att hålla sig à jour kring den samhällskontext där exempelvis "falska nyheter" och konspirationsteorier förmedlas via sociala medier. Dessa analyseras och sätts i en statsvetenskaplig och ämnesdidaktisk kontext där studenten får redskap att resonera med elever om skillnaden mellan pålitliga och påhittade fakta genom att anamma ett kritiskt förhållningssätt.

Även om *Metoder i samhällskunskap inför examensarbetet* (SKA300) har sin utgångspunkt i god vetenskaplig grund och beprövad metodologiska och teoretiska ansatser finns utrymme att utveckla kursen ytterligare avseende inkludering av fler ämnesdidaktiska moment. Som utvecklingsområde kan ämneslärarstudenter ges möjlighet att laborera med olika undervisningsmetoder för att stimulera elevers lärande, utifrån elevers behov och erfarenheter, om vikten av rätt teori- och metodval. Planer finns också

på att införa moment i kursen där studenten får fokusera på hur samhällskunskapsläraren kan leda eleven rätt bland många teorier och metoder. På motsvarande sätt får studenten fokusera på hur gymnasieläraren i samband med elevens gymnasiearbete förklarar och resonerar om analysens resultat i relation till elevens val av forskningsfråga och empiri.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

3. *Visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik.*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Om detta redogörs för i del 1 gör en hänvisning.

I del 1 har studenternas möjligheter att inhämta kunskaper enligt examensmålet ovan beskrivits under motsvarande mål. Texten nedan kompletterar denna text.

Inom sociologin finns moment i både kursen *Interaktion, identitet och kultur* (SSO114) och *Samhälle i förändring* (SOA132) som syftar till att utveckla lärarstudenternas förmåga till ett kritiskt och självständigt förhållningssätt. Detta reflekteras särskilt i ett lärandemål som anges för båda kurserna och som framhåller att studenterna ska *utveckla ett grundläggande analytiskt och reflekterande förhållningssätt i relation till sociala fenomen och skeenden*. I syfte att utveckla ett kritiskt och självständigt förhållningssätt lär sig lärarstudenterna att utforska samhällsnivån och tränas i att förstå och upptäcka att den enskilda individen ingår i större organisatoriska och strukturella sammanhang som påverkar individens handlingsmöjligheter. Detta sker framför allt genom studiet av moderna och klassiska sociologiska teorier som studenterna använder för att förstå sin egen och andras verklighet. Genom teoriernas glasögon lär sig studenterna att kritiskt reflektera över och argumentera kring fenomen som individualisering, genus och identitet såväl i teorin som i den kommande yrkesutövningen.

En utveckling av detta som pågår är att tydligare koppla teorierna för att förstå skolans roll kring individualisering, genus och identitet genom att anlägga ett mer allmäntdidaktiskt perspektiv och koppla detta till *Utbildningens organisation, uppdrag och innehåll* (OAU208). På så sätt befästs och fördjupas studentens kunskaper med bakgrund i lärandemålet och i den fältstudie där studenten ska *granska och diskutera den egna övningsskolan och dess verksamhet utifrån ett mångfalds-, flerspråkighets- och genusperspektiv*. På kurserna inom undervisningsämnet samhällskunskap lär sig studenterna dels att använda abstrakta begrepp för att förstå den konkreta verkligheten, dels att generera begrepp ur den konkreta verkligheten. Även i detta sammanhang planeras en utveckling av kursen så att lärandemålet *analysera utbildningsväsendets styrdokument ur läroplansteoretiska och didaktiska perspektiv* i kursen *Utbildningens organisation, uppdrag och innehåll* (OAU208) tydligare kopplas till den kommande yrkespraktiken. Lärarstudenterna kommer därmed att tränas kontinuerligt i att definiera innebörden av begrepp från olika teorier som de sedan tillämpar på en utbildningsrelaterad situation. De lär sig också att reflektera över gränserna för en teoris applicerbarhet genom att diskutera olika exempel på där en teori är

”mer” eller ”mindre” lämplig att använda. De får till exempel till uppgift att fundera över i vilken utsträckning som klassiska sociologiska teorier är relevanta för att förstå dagens samhälle.

I kursen *Kommunikation och medier* (SOA128) utvecklar lärarstudenterna sin förmåga att förhålla sig kritiskt och självständigt genom att problematisera allmänt accepterade föreställningar i samhället. Detta exemplifieras av kursens lärandemål att *beskriva hur medier bidrar till att producera och legitimera versioner av verkligheten*. Kursen ger studenterna en ökad medvetenhet om språkets betydelse i den sociala konstruktionen av verkligheten. Lärarstudenterna inhämtar kunskaper i semiotik, bildanalys, retorikanalys och samtalsanalys som de sedan använder för att reflektera över och problematisera massmedias skildringar och nyhetsrapportering. Kursen belyser också olika språkliga uttrycksätt och terminologier som massmedier kan använda för att forma en opinion i samhället. Kurserna *Samhälle i förändring* (SOA132) och *Interaktion, identitet och kultur* (SSO114) är kurser på grundläggande nivå som innehåller ett stort kunskapsstoff om sociologiämnet. Kurserna ger huvudsakligen analytiska färdigheter i att definiera och tillämpa teorier och begrepp. ”Kritiskt tänkande” innefattar emellertid inom sociologin även att ställa mer fundamentala frågor om relationen mellan kunskap och makt och vem/vilka som ges rätten att definiera verkligheten. Här fyller *Kommunikation och medier* (SOA128) en kompletterande funktion genom att mer fokuserat belysa dessa frågor och sociologiämnets kritiska potential. De inplanerade kurserna i sociologi, *Socialpsykologiska perspektiv* och *Forskningsområden*, varav den senare kommer att innehålla utbildningsvetenskapliga moment som är viktiga för lärarstudenternas förståelse för skolan som samhällelig institution, bidrar till att vidareutveckla förmågan till ett kritiskt och självständigt förhållningssätt i relation till samhället samtidigt som studentens analytiska färdighet tränas genom att jämföra teorier och forskningsrön. Betoningen på jämförelse är ett genomgående inslag i samtliga av högskolans sociologikurser på 31–60 nivån och utgör ett viktigt redskap för att uppnå en fördjupning. Som det anges i ett lärandemål för kurserna ska studenten *ha utvecklat förmågan att jämföra olika teoretiska och metodologiska perspektiv samt vetenskapliga undersökningar med varandra*. Studenterna ska reflektera över vilka likheter och skillnader som förekommer i en forskningsstudie i relation till andra studier på området vad beträffar perspektiv och slutsatser. Betoningen på färdigheten att jämföra kommer även till uttryck i ett annat lärandemål för kurserna som uttrycker betydelsen av att *kunna välja ett teoretiskt eller metodologiskt perspektiv som är lämpligt för att studera ett specifikt socialt fenomen eller skeende*. Här ska studenterna alltså inte enbart kunna använda enskilda teoretiska eller metodologiska begreppsapparater. De ska också kunna jämföra dessa med varandra på ett sådant sätt att de kan välja mellan dem och i viss mån använda dem kreativt.

Inom statsvetenskap skapar kursen *Demokratins problem* (SKA106) förutsättningar för lärarstudenterna att självständigt kunna diskutera och på olika sätt definiera demokrati utifrån ett kritiskt förhållningssätt. På så vis kan lärarstudenten bearbeta den demokratiska formen och få en känsla för dess form och töjbarhet. Det innebär en prövning av olika argument för och emot demokrati som ökar förståelsen för skillnaderna och likheterna mellan demokrati som teoretiskt begrepp, normativa ideal och faktiskt styrelsekick. För att framtidens medborgare (dagens elever) ska kunna värdera olika förslag till demokratiförnyelse måste ämneslärarstudenter kunna redogöra för olika demokratiteorier. En planerad utveckling av kurslitteraturen inbegriper bland annat en vetenskaplig artikel som kommer att publiceras (i *Nordisk Tidskrift för Allmän Didaktik*, decembernummer 2018) och som diskuterar skolans roll i skapandet av demokratiska medborgare. I denna utveckling kommer ämneslärarstudenterna att ges möjlighet att träna på situationer där elever och vårdnadshavare ger uttryck för antidemokratiskt tänkande. En sådan övning bör utgå från ett deliberativt ideal.

Kursen *Examensarbete i samhällskunskap för ämneslärare gymnasieskolan* (SKA301) är på sätt och vis en syntes och fördjupning av tidigare kurser som ämneslärarstudenter har läst under sin ämneslärarutbildning och en förlängning av kursen *Metoder i samhällskunskap inför examensarbetet* (SKA300). Med dessa kurser tillsammans med de övriga lästa inom undervisningsämnet samhällskunskap har lärarstudenten en stadig kunskapsgrund och god kännedom om olika samhällsvetenskapliga metoder. Det innebär att lärarstudenten kritiskt och självständigt har förutsättningar att kunna genomföra en vetenskaplig undersökning och analysera olika problem och frågeställningar. Utifrån denna kunskapsgrund ska

lärarstudenten genomföra en vetenskaplig undersökning, ett självständigt arbete, med självständighet i problemdiskussion och bearbetning, d.v.s. operationalisering av relevant teori för att förklara de beskrivna resultaten. Vidare identifierar, formulerar och analyserar lärarstudenten ett relevant ämnesproblem med ämnesdidaktisk inriktning i anslutning till aktuell forskning. I arbetet med att planera och utföra sitt examensarbete ska studenten även uppvisa god förmåga att tillägna sig vetenskaplighet i relation till sin kommande yrkesroll.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

4. *Visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser.*

Ett tydligt exempel på ämnesdidaktiska, inklusive metodiska, inslag i kurser finns inom sociologin i kurserna *Interaktion, identitet och kultur* (SSO114) och *Samhälle i förändring* (SOA132) där lärandemålet betonar att studenten ska *utveckla förmågan att muntligt och skriftligt redogöra för sin kunskap*. I kursplanen för *Kommunikation och medier* (SOA128) anges att *den studerande ska tillägna sig grundläggande kunskaper om kommunikations- och mediesamhällets utveckling ur samhällsteoretiska perspektiv*. För att lärarstudenterna både ska tillgodogöra sig ett brett kunnande och få en fördjupad förståelse av sociologiämnet följer undervisningen en progression. Först och främst märks detta i den tidliga ordningsföljden av sociologikurserna. Lärarstudenterna studerar och examineras inledningsvis på *Interaktion, identitet och kultur* och *Samhälle i förändring* som, vilket nämnts ovan, ger en bred sociologisk kunskap. Därefter studerar och examineras studenterna på *Kommunikation och medier* (SOA128) med ett fördjupat fokus. I denna kursplan anges syftet att *den studerande ska tillägna sig grundläggande kunskaper om kommunikations- och mediesamhällets utveckling ur samhällsteoretiska perspektiv*. Progressionstanken syns också i svårighetsgraden i tentamensformerna för kurserna. I *Interaktion, identitet och kultur* (SSO114) och *Samhälle i förändring* (SOA132) examineras studenterna med en avslutande salstentamen. I *Interaktion, identitet och kultur* (SSO114) får till exempel studenterna vid kursstarten en sammanställning med grundläggande socialpsykologiska begrepp vars innebörd studenterna ska bli väl förtrogna med. Salstentamen består av en del där studenterna ska definiera och tillämpa begrepp (som är valda från listan) och en del med tre större essäfrågor där studenterna ska använda begreppen (sex begrepp/fråga) för att analysera ett socialt fenomen. *Kommunikation och medier* (SOA128) examineras istället med en självständigt författad uppsats. Krav ställs nu på att studenten på egen hand kan formulera ett rimligt syfte som sedan utvecklas i de olika delarna för teori, metod, resultat och analys. Korrekt formalia måste också följas för att få ett godkänt betyg. Därmed tränas studenten även i det akademiska skrivandet vilket även kan kopplas till det lärandemål i kursen OAU208 *Utbildningens organisation, uppdrag och innehåll för ämneslärare gymnasieskolan* som anger vikten av att *uppvisa ett grundläggande vetenskapligt kritiskt förhållningssätt, färdigheter i akademiskt skrivande och god språklig framställning*.

Seminarieformerna på kurserna präglas också av en utvecklingstanke även om denna kanske är mindre medveten och explicit uttryckt. I kurserna *Interaktion, identitet och kultur* (SSO114) och *Samhälle i förändring* (SOA132) ingår omkring tre seminarier på varje kurs. Seminarieuppgifterna bygger på att studenterna ska välja ut begrepp från kurslitteraturen för att exempelvis analysera den situation som en arbetslös person kan befinna sig i. Studenterna ombeds till att börja med att definiera begreppens innebörd och sedan relatera dem till sina egna erfarenheter och reflektioner av fenomenet arbetslöshet. Den

skriftliga uppgiften redovisas muntligen på ett seminarium, först i små grupper och sedan i helklass. I *Kommunikation och medier* (SOA128) ökar kraven på självständighet i seminarierna. Studenterna övas här i att argumentera och diskutera innehållet i tidningsartiklar, reklamsidor, radioprogram och politikertal. Studenterna ska även ge längre muntliga presentationer i grupp där de själva presenterar kapitel ur kurslitteraturen, vilket bidrar till att de uppövar sin färdighet att kommunicera. På motsvarande vis sker även en progression i den litteratur som studenten möter. Litteraturen ökar i komplexitet och omfång från läroböcker till doktorsavhandlingar.

Progressionstanken mellan sociologikurserna har fallit relativt väl ut. Med seminarier- och tentamensformer som är anpassade efter svårighetsgrad får lärarstudenterna tillräckligt goda möjligheter att uppnå examinationskraven på kurserna. Kursupplägget är sedan tidigare också väl beprövat med de "traditionella" sociologistudenterna som fått allt bättre redskap att klara kurskraven. Detta exemplifieras inte minst av nämnda tentamensförberedelser inför *Interaktion, identitet och kultur* (SSO114) vars begreppslista bidragit till att göra en upplevt svåröverskådlig kurs med många teorier och perspektiv hanterbar för studenterna. Ett genomgående problem för samtliga kurser i sociologi är emellertid att det finns en grupp studenter som inte läser kurslitteraturen ordentligt utan istället förlitar sig på föreläsningssanteckningar och utlagda PowerPoints för att klara kurserna. För att säkerställa kvalitén skulle vi här behöva höja läskraven på kurserna exempelvis genom att införa fler presentationsmoment av kurslitteraturen av det slag som förekommer på *Kommunikation och medier* (SOA128).

Med två grundläggande kurser i sociologi, *Interaktion, identitet och kultur* (SSO114) och *Samhälle i förändring* (SOA132) har en lärarstudent inte lika omfattande ämnesteoritiska kunskaper i sociologi i jämförelse med en sociologistudent. Däremot har lärarstudenten som kommit till termin nio i sin ämneslärarutbildning tillägnat sig akademiskt kritiskt förhållningssätt och analytiskt tänkande. Detta ställer förstås krav på den undervisande kursläraren i de inplanerade kurserna *Socialpsykologiska perspektiv* och *Forskningsområden*. Det behöver synliggöras även att om dessa kurser har som huvudsyfte att fördjupa kunskaperna i sociologiämnet bidrar de till att utveckla lärarstudenternas didaktiska förmåga. Som tidigare nämnts utmärks *Socialpsykologiska perspektiv* och *Forskningsområden* av att studenterna övas i att jämföra teorier, metoder och forskningsresultat vilket medför en ämnesdidaktisk fördjupning. På *Socialpsykologiska perspektiv* examineras studenterna med ett enskilt självständigt arbete där de ska jämföra olika teman som de individuellt formulerat. Exempel på jämförelseteman som studenterna valt på kursen är synen på identitet, mellanmänskliga möten och relationen mellan individ och samhälle. På liknande sätt ingår i kursen *Forskningsområden* tre större seminarieuppgifter där studenterna ska identifiera likheter och skillnader mellan olika forskningsartiklar, t.ex. när det gäller perspektiv och slutsatser. Kursen avslutas med ett eget självständigt arbete där forskningsbidragen relateras till varandra och tillämpas på ett socialt fenomen – under HT18 bestod uppgiften av ett tidningsmaterial med artiklar om fenomenet "nätberoende". Genom att lärarstudenten utvecklar färdigheten att jämföra bidrar kurserna också till en fördjupad undervisningsmetodik som kan användas i det kommande arbetet som samhällskunskapslärare. Progressionen blir också tydlig i det avseendet att samhällskunskapsämnets didaktik möter och kopplar samman den allmänna didaktiken som beskrivs i del 1 (s 19) i enlighet med lärandemål i kursen *Sociala relationer, konflikthantering och ledarskap ämneslärare* (OAU175) som anger vikten av att *redogöra för och kritiskt granska olika synsätt och teorier kopplade till sociala samtalsprocesser, konflikthantering, inkluderings- och exkluderingsprocesser*. Även i det lärandemål som anger att lärarstudenten ska *reflektera över sin professionella roll som lärare och ledare i arbetet med sociala relationer, konflikthantering och ledarskap* förenas ett allmändidaktiskt förhållningssätt knutet till läraruppdraget med ämneskunskaper på ett betydelsefullt sätt.

Inom statsvetenskapen i kursen *Statsvetenskap 1-30 för lärare* (SKA118) ingår en fältstudieuppgift: Demokrati och demokratisk fostran i skolundervisningen i samhällskunskap. Inom ramen för denna kurs läser studenterna ett kursmoment i samhällskunskapsdidaktik som handlar om hur demokrati och demokratisk fostran tas upp i skolundervisningen i samhällskunskap. Fältstudieuppgiften handlar om att lärarstudenterna ska undersöka hur undervisning i demokrati och demokratisk fostran går till på övningskolan. Även under VFU-1 (del 1 s 15) står demokratibegreppet i fokus. Med detta begrepp möter den allmänna didaktiken den ämnesdidaktiska. I den förra aktualiseras demokrati i relation till läroplanens

värdegrund med betoning på elevens sinnelag. Ur ett ämnesdidaktiskt perspektiv fördjupas demokratibegreppet och ges ett kunskapsinnehåll. I kursen *Statsvetenskap 1-30 för lärare* (SKA118) finns emellertid utrymme för att inkludera flera ämnesdidaktiska inslag som exempelvis PM-presentationer, seminarier och/eller vissa föreläsningstillfällen med fokus på skolans demokratiuppdrag. Som redan nämnts är det av vikt att inför den kommande yrkesrollen reflektera över, välja ut och planera ämnesinnehållet ur ett undervisningsperspektiv. Exempelvis kan ett ämnesinnehåll väljas ut i syfte att få eleverna att få förståelse för relevansen av Platons politiska lära eller av hur makt definieras och fördelas för att förstå såväl sin egen position och andras i dagens samhälle. Lärarstudenterna kan också ges möjligheter att tillsammans utforska tänkbara situationer där avvikande åsikter framkommer i relation till makt och hur bemötandet i sådana fall kan ta sig uttryck. Ett sådant tillfälle uppfyller kravet på en övning i ämnesdidaktik och metod som bistår lärarstudenterna när de individuellt eller i grupp vill "planera, genomföra, utvärdera och utveckla" demokratiundervisningen. Ett sådant innehåll anknyter till UVK-kursen *Sociala relationer, konflikthantering och ledarskap – ämneslärare* (OAU175) där studenterna möter ett innehåll om sociala samtalsprocesser, konflikthantering, inkluderings- och exkluderingsprocesser. I kurserna *Miljö och politik* (SSK105), *Demokratins problem* (SKA106), *Metoder i samhällskunskap inför examensarbetet* (SKA300) och *Examensarbete i samhällskunskap för ämneslärare gymnasieskolan* (SKA301) finns det, enligt exemplen ovan, flera sätt att uppfylla detta fjärde lärandemål. Exempelvis finns möjligheter att stimulera elevers förståelse av, och intresse för miljöfrågor inom befintlig kursplanering och att även utöka inslag av såväl ämnesdidaktiska moment som kvalitativa och kvantitativa metoder. Detta kan göras inom ramen för den befintliga hemtentamen och PM-uppgiften (PM01). Ett sådant inslag förfinar den blivande lärarens förmåga att överföra kunskaper i miljöpolitik i den kommande yrkesutövningen. Ett annat ämnesdidaktiskt inslag som nämnts är att lärarstudenterna ges möjlighet att tillsammans laborera med olika sätt att upplysa och stimulera elevernas lärande ifråga om vikten av rätt teori- och metodval, exempelvis vid skrivande av olika rapporter eller examensarbeten. Här ligger fokus på hur samhällskunskapsläraren på ett enkelt och didaktiskt sätt kan leda eleven rätt i en veritabel djungel av teorier och metoder med utgångspunkt i allmäntdidaktikens didaktiska frågor och den didaktiska triangeln (del 1 s. 18-19).

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

5. *Visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling.*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Om detta redogörs för i del 1 gör en hänvisning.

Detta examensmål kan, utöver kurser i samhällskunskap, relateras till kursen VFU-2 (OAU197). Kursen innehåller lärandemål som framförallt är riktade mot ämnet. I lärandemålen ska studenten *utifrån de ämnesteoretiska kurserna identifiera och välja innehåll och metoder för verksamheten i syfte att främja skolans undervisning och utifrån elevernas olika erfarenhet, behov och förutsättningar planera och leda undervisning utifrån ett ämnesdidaktiskt perspektiv samt visa medvetenhet om digitala verktyg ur ett ämnesdidaktiskt perspektiv*. Studenterna planerar tillsammans med sin handledare vid övningskolan när, var och hur de ska genomföra undervisning och kan basera detta på sina studier från utbildningens första ämnesstudier i statsvetenskap och sociologi. Den andra verksamhetsförlagda kursen har fokus på studentens ämneskunskaper och skapar möjlighet att agera i lärarrollen. Studentens första möte med den verksamhetsförlagda utbildningen sker i termin 2 (utöver fältstudierna som påbörjas redan i termin 1). Under studenternas första utbildningsår är de placerade på en 7-9-skola i syfte att studenterna ska få en bredare insikt av sin kommande yrkesprofession (som gymnasielärare får de också behörighet att undervisa i åk 7-9) samt främja studenternas förståelse av grundskoleelevens kunskaps- och utvecklingsnivå i relation till gymnasieskolans elever. Detta har varit ett utvecklingsområde och genomförts för en kull (fr.o.m. HT17) och fått positiva utvärderingar från såväl lärarstudenter som handledare.

I kursen VFU-3 (OAU201) tränas fortlöpande lärandemål 3, *utifrån fördjupade ämnes- och ämnesdidaktiska kunskaper och påverkansfaktorer självständigt identifiera, välja samt utvärdera innehåll och metoder för verksamheten i syfte att utveckla sin undervisning*. Detta lärandemål beaktas särskilt där studenten både enskilt och tillsammans med handledare får välja innehåll och metoder för olika pedagogiska aktiviteter utifrån läroplan, olika påverkansfaktorer, samverka med andra yrkesroller inom skolan och lärande för hållbar utveckling. Tillsammans med handledaren reflekterar och diskuterar studenten sina val av innehåll och metoder. Vid det besök som genomförs av högskolans kurslärare diskuteras hur studenten har lyckats med sin planering och sitt genomförande av undervisningen. Utgångspunkten för detta samtal är den observation som högskolans kurslärare gjort i relation till såväl didaktiska (vad, hur och varför) som teoretiska perspektiv gällande svenskämnet. Samtalet genomförs i form av ett tre-partsamtal (lärarutbildare, student, handledare).

Med utgångspunkt i det nationella examensmålet *att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling* behandlas t.ex. frågor om genus ingående i sociologins kurser *Samhälle i förändring* (SOA132) och, i viss utsträckning i *Interaktion, identitet och kultur* (SSO114). På kurserna får lärarstudenterna ta del av sociologisk forskning om kön och sexualitet, främst utifrån ett normkritiskt perspektiv och feministiska teorier om bristande jämställdhet i samhället. I UVK-kursen *Sociala relationer, konflikthantering och ledarskap – ämneslärare* (OAU175) möter även studenten t.ex. lärandemål och innehåll att *planera ett praktiskt pedagogiskt arbete för att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av barn och relatera det till rådande styrdokument* som på ett didaktiskt vis stärker och kopplar samman ämnesinnehållet i sociologikurserna ovan med UVK-kursen. Av grundläggande betydelse i undervisningen är frågor om gränserna för det socialt inlärd och biologiska könet. Lärarstudenterna får träna sig att tänka kritiskt kring vad som gör oss till män och kvinnor och vilken betydelse könsocialisationen har för att utveckla typiskt "manliga" och "kvinnliga" egenskaper. På kurserna i sociologi behandlas också sexualitetens historiska transformation från att tidigare, huvudsakligen, ha uppfattats fylla en reproduktiv funktion till en idag ökad acceptans för olika former av sexuella beteenden och läggningar. Studenterna får inhämta kunskaper om hur samhället ser på olika typer av sexuella identiteter och de medborgerliga rättigheter som tillskrivits hetero-, homo-, bi- och transsexuella transvestiter.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen värderingsförmåga och förhållningssätt i examensordningen.

Mål

6. Enligt UKÄ:s rekommendationer beskriver lärosätet måluppfyllelsen för det utvalda examensmålet i självvärderingens del 1.

Lärosätet har valt att beskriva, värdera och analysera ovanstående mål i del 1.

Utformning, genomförande och resultat

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Redogör för hur det säkerställs att studenterna uppnår den del av examensordningens mål som gäller jämställdhet, dvs. visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten. Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Inom undervisningsämnet samhällskunskap förekommer arbetet med att implementera jämställdhet i utbildningen på flera nivåer. Medarbetare verksamma inom ämnesläraryrket lyfter jämställdhetsfrågor kontinuerligt vid arbetsplatsträffar (APT). Som grund för dessa samtal ligger Mälardalens högskolas jämställdhetsmål (2018). Högskolan har visionen att erbjuda en arbetsmiljö fri från diskriminering samt att högskolans lokaler ska vara tillgängliga för studenter och medarbetare med funktionsvariationer. Som exempel har sociologigruppens medarbetare samtalat om hur dessa mål kan förverkligas och formulerat ett antal åtgärder, bland annat att det finns stöd till både studenter och medarbetare som upplever sig vara orättvist behandlade. Åtgärderna har formaliserats i ett dokument, *Hållbar arbetsmiljö*, där ett av målen är att öka jämställdheten i och utanför klassrummet.

Medarbetare inom sociologigruppen har, i syfte att främja jämställdhetsarbetet på en högskoleövergripande nivå, fungerat som en viktig aktör i att arrangera studenteventet *Jämställdhet på arbetsmarknaden* (hösten 2018) där studenter från olika vetenskapliga discipliner deltagit i en föreläsning och diskuterat hur arbetsmarknaden på olika sätt är könad.

Arbetet med jämställdhet kommer även till uttryck i kursernas innehåll. Som exempel (SOA132 och SSO114) ingår forskning om interkulturalitet och genus som i undervisningen uppmärksammar frågor om diskriminering och exkludering. På kurserna förekommer också obligatorisk kurslitteratur som berör frågor om ojämlikhet. Ett exempel är kursboken *Den orättvisa hälsan: om socioekonomiska skillnader i hälsa och livslängd*. Boken ger en överblick av tvärvetenskaplig forskning om ojämlikhet och hälsa och mer specifikt, hur ojämlikhet uppstår, kan mätas och förklaras. I boken presenteras även åtgärder för att minska ojämlikheter relaterade till hälsa. Ett annat exempel är kursboken *Sociologi* av Anthony Giddens där flera kapitel berör hur sociala distinktioner baserade på klass, kön och etnicitet medför diskriminering och exkludering i samhället.

Inom statsvetenskapsämnet beaktas jämställdhetsperspektivet bland annat i utbildningarnas innehåll, där genusperspektiv berörs på olika nivåer i samband med undervisning om politik och kön. Exempelvis används boken *Gender & International Relations* i undervisningen om internationell politik på kursen *Statsvetenskap för lärare* (SKA118). Undervisning om jämställdhet – i samband med att politisk representation/politiskt ledarskap och kön berörs – vilket återkommer även på kursen SKA106, där det vidare kan nämnas att två av tre boktitlar har kvinnliga författare. Jämställdhetsfrågor är också – kopplat till den pågående forskning som bedrivs av lärare inom DEM-gruppen - genom val av uppsatsämnen återkommande inslag på kurserna SKA300 och SKA301. Exempel på examensarbeten med ett uttalat jämställdhetsperspektiv är sådana där attityder i frågor gällande miljö/ekologisk hållbarhet mellan flickor och pojkar i gymnasieskolan beaktas samt jämförelser av kvinnors och mäns politiska ledarskap, vilket också är i enlighet med lärandemål i UVK-kursen *Sociala relationer, konflikthantering och ledarskap – ämneslärare* (OAU175) som beaktar styrdokumentens formuleringar då det gäller att förebygga och motverka diskriminering och kränkande

behandling (del 1). När det gäller statsvetenskapsämnets relation till jämställdhet är det också relevant att kurserna på samtliga nivåer brukar ha minst lika många, oftast fler, kvinnliga än manliga studenter, vilket bland annat kan tolkas som att de statsvetenskapliga utbildningarna vid MDH uppfyller de förväntningar som studenterna har om utbildningar med rimligt innehåll och upplägg utifrån jämställdhetsperspektiv. Vidare bör nämnas att avdelningschefen för den avdelning vid MDH som statsvetenskap tillhör är kvinna, samt att både kvinnor och män undervisar i ämnet.

Jämställdhetsarbetet är märkbart även i utformningen av kursutvärderingarna. Studenterna besvarar efter avslutad kurs hur bemötandet från läraren/lärarna på kursen upplevts. Här ges utrymme att ange, både kvantitativt (sifferbedömning) och kvalitativt (fritt svarsalternativ), om student upplever sig ha blivit missgynnad eller kränkt på grund av till exempel etnicitet, könstillhörighet eller sexuell läggning. Om någon student upplever sig vara ojämnt behandlad blir det en angelägenhet för medarbetare inom hela sociologigruppen där en handlingsplan tas fram.

Den könsmissiga och etniska fördelningen av personalstyrkan i sociologigruppen är resultatet av ett aktivt jämställdhetsarbete. I sociologigruppen ingår (hösten 2018) fyra kvinnor och sex män som är lektorer/professor, samtidigt som avdelningschefen för gruppen är en kvinna vilket innebär att gruppen har en jämn könsfördelning. Vidare har fyra av elva anställda i sociologigruppen ursprungligen sin hemvist i ett annat land än Sverige vilket även påvisar en etnisk diversifiering. Mälardalens högskola har en plan för jämställdhetsintegrering som revideras årligen. Planen innehåller de områden som högskolan valt att prioritera i arbetet för jämställdhet och under 2018/2019 påbörjar UKK revidering av förskolläroprogrammets innehåll och genomförande genom att integrera jämställdhets- och genusperspektiv. Det påbörjade arbetet kommer att ligga till grund för motsvarande revidering av ämnesläroprogrammet som kommer att ta avstamp under läsåret 2019/2020. Redan under 2018/2019 kommer ämnesläroprogrammet att kartlägga hur jämställdhet synliggörs och kommer till uttryck i ämnesläroprogrammets samtliga kurser. Syftet är att säkerställa att jämställdhetsperspektivet är kontinuerligt integrerat i utbildningens utformning och genomförande.

Det viktigaste utvecklingsområdet för statsvetenskapen kopplat till jämställdhetsperspektivet gäller underrepresentationen av kvinnor bland tillsvidareanställda lektorer. I dagsläget finns ingen kvinna bland tillsvidareanställd personal i statsvetenskap, och även om studenterna möter både kvinnor och män i undervisningen på olika nivåer så är det betydligt oftare män än kvinnor. Det finns en medvetenhet om denna problematik i lärargruppen och ses som prioriterat att försöka korrigera i kommande rekryteringsprocesser.

Ämnesläroutbildningen bedriver ett fungerande pedagogiskt jämställdhetsarbete. Jämställdhet har utgjort tema på APT, kursinnehållet behandlar genus- och etnicitetsforskning och ett jämställdhetsperspektiv påverkar personaltillsättningar och utformning av kursutvärderingar. Ett utvecklingsområde i jämställdhetsarbetet rör det ämnesdidaktiska arbetet. Lärarna har uppmärksammat att männen får ett oproportionerligt stort utrymme i undervisningen. Med utgångspunkt i det arbete som sociologin gör, där läraren mer aktivt uppmuntrar de kvinnliga studenterna att göra sin röst hörd, kommer även det didaktiska arbetet för de andra akademiska ämnena (som ingår i samhällskunskap) att fokusera på att ge män och kvinnor lika stort utrymme i undervisningen. Arbetet med jämställdhetsintegreringen av utbildningsprogram redogörs för i del 1, s 28. Detta innebär även synergieffekter för andra program vid lärosätet.

Utformning, genomförande och resultat

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Som vi beskriver i del 1 om UKK:s arbete med systematiskt kvalitetsarbete gäller detta för samtliga kurser och program på MDH. Varje kurs avslutas med en automatiskt utskickad digital skriftlig kursvärdering (i utvärderingsverktyget Survey & Report) och dess resultat och slutsatser analyseras i respektive ämnes- och inriktningskollegium och sammanställs därefter i en kursanalys av kursansvarig. Eftersom ämnes- och inriktningskollegierna ansvarar för att utveckla kursernas innehåll och lärandemål, med syfte att utveckla undervisningen, blir det naturligt att studenternas framförda synpunkter tas till vara vid kursutvecklingen. Analysen av kursvärderingen och eventuella kompletterande inslag ligger därefter till grund för eventuella förändringar inför kommande kursomgång. Studenterna som svarat på kursvärderingen såväl som de studenter som ska gå kursen vid följande tillfälle får ta del av kursanalysen via högskolans lärplattform Blackboard (Canvas fr.o.m. ht 2018) och om möjligt även via muntlig respons när de startar sin nya kurs. I kursanalysen ska de förändringar som genomförts vid det aktuella kurstillfället redovisas. Det ska också framgå hur många studenter som är helt klara med kursen med möjligheter att kommentera genomströmningen och eventuella examinationsmoment som påverkar denna. I kursanalysen ingår också att sammanfatta resultatet av den digitala kursutvärderingen som genomförs där studenterna bedömer kvalitén på föreläsningar, seminarier, kurslitteratur etc. Kursanalysen avslutas med att förbättringsförslag föreslås inför nästa kurstillfälle. En utmaning för ämneslärarprogrammet är den låga svarsfrekvensen på de kursvärderingar som genomförs digitalt i utvärderingsverktyget. Det gör det svårt att bedöma vilken vikt de digitala kursutvärderingarna ska tillmätas. Detta hanteras på olika sätt och som exempel genomförs i vissa kurser inom ämneslärarprogrammet, i *Verksamhetsförlagd utbildning 3 - för ämneslärare* (OAU090) där studenterna vid avslutad kurs också utvärderar kursen skriftligt kring bestämda frågeställningar. VFU-samordnaren har vid de senaste kurserna noterat att de svar som inkommit via det digitala systemet innehållet fler negativa utsagor i relation till den skriftliga utvärderingen som genomförs i klassrummet gett mer positiv respons.

Utöver kursvärderingar arbetar lärosätet med digitala programutvärderingar och systematiserade analyser som från och med HT18 är obligatoriska att genomföra. Samtliga lärarstudenter erbjuds att besvara en digital skriftlig programutvärdering. Programutvärderingen behandlas i programkollegiet som först gör en gemensam analys och därefter diskuterar förbättringsförslag för programmet som helhet.

Ämneskollegiet i sociologi har regelbundna möten där frågor om kursinnehåll, litteratur, undervisning och utvärderingar behandlas. Även här finns utmaningar vad gäller de digitala kursutvärderingarna där flertalet kursutvärderingar har lägre svarsfrekvens (under 30 % och få, om ens någon, över 55 %). Som vi kan se är det få lärarstudenter som läser kurser i sociologi. Genomströmningen av lärarstudenter på sociologikurser kan sägas vara relativt svag. Omkring två tredjedelar av studenterna har under HT17 och VT18 avklarat sina

sociologikurser medan en tredjedel ännu inte är godkända. Detta har föranlett att en uppföljning med extern granskning kommer att genomföras för samtliga lärarprogram vid MDH under VT19, utöver akademins systematiska uppföljning av genomströmning.

Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Sociologiundervisningen på högskolan bedrivs främst inom ramen för det beteendevetenskapliga programmet. Mot denna bakgrund har det upprättats ett särskilt programråd där lärare och studenter från linjeföreningen Beware (linjeförening för det beteendevetenskapliga programmet) träffas en eller flera gånger per år. På programrådets möten får studenterna chansen att framföra sina synpunkter på sociologikursernas innehåll, val av kurslitteratur, tentamensform etcetera (detta gäller även undervisningen i psykologi och pedagogik som tillsammans med sociologi ingår på programmet). Lärarstudenterna har inget motsvarande programråd för att påverka utformningen av kurserna i sociologi (lärarstudenterna representerar i LUR). Det är istället genom att uttrycka sin mening i kursutvärderingar, och därmed de kursanalyser som läraren gör, som lärarstudenterna ges möjlighet att utöva inflytande på undervisningen (se ovan). En möjlighet är att i framtiden ge utrymme åt lärarstudenter att delta på det beteendevetenskapliga programrådets möten, vilket skulle öka deras inflytande. Huruvida ett sådant intresse faktiskt finns hos lärarstudenterna kan undersökas vidare.

Statsvetenskapen fungerar på ett liknande sätt, såtillvida att här finns ett särskilt programråd kopplat till det statsvetenskapliga programmet. Detta programråd som sammanträder ett par gånger om året kanaliserar ett studentinflytande via representanter från linjeföreningen STATO. Linjeföreningen utser två till fyra representanter som deltar vid de sex till åtta ämnesmötena som äger rum i statsvetenskap per år. De studentperspektiv som förs fram på programrådet och i ämnesmötena är också representativa för de lärarstudenterna som läser kurserna inom det statsvetenskapliga programmet.

Ett utvecklingsområde som uppdagats är att en av de studentrepresentanter som utses till programråd respektive ämnesmöten bör vara en lärarstudent som också fungerar som studentrepresentant i UKK:s utbildningsråd för lärarutbildningen för att på så vis överbrygga akademigränserna.

Under höstterminen 2018 inrättades *Råd för studentnära frågor* som syftar till att studenterna ska ta en aktiv roll i utvecklingen av sin utbildning och lärandemiljö. Studenter har tidigare uttryckt att de inte fått gehör för synpunkter på sin utbildning, och kommunikation med linjeföreningen för lärarstudenterna ledde till missnöje och dåligt arbets- och studieklimat. För att skapa förutsättningar för en fungerande dialog mellan akademien och studenterna inrättades detta råd. De studentrepresentanter som deltagit i det första rådet är positiva till möjligheten att de direkt kan kommunicera med företrädare vid akademien, samt att akademien visar lyhördhet för studenternas åsikter.

Större programövergripande frågor behandlas även i LUR där en ämneslärarstudent är utsedd till representant för ämneslärarprogrammet (se del 1).

Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Utöver det som beskrivs under rubriken arbetsliv och samverkan i del 1 sker samverkan genom att resultat från forskningsprojekt på högskolan, vilka inbegriper nära samarbete mellan högskola och kommun, kommer studenterna tillgodo då undervisande lärare i kurserna deltagit i projekten. Ett exempel är NESLA-projektet där statsvetare och det omgivande samhället samverkar kring ungdomars hälsa och livsstil i utsatta stadsdelar i Västerås och Eskilstuna med fokus på deras syn på det omgivande samhället. Detta projekt bedrivs tillsammans med statsvetare och folkhälsovetare. Ett annat exempel är WPR-projektet, har fokus på hur segregation problematiseras i de två campusstäderna. Här har ett antal statsvetarstudenter fått göra verksamhetsförlagd utbildning och deltagit i fältarbete på Bäckby och Råby i Västerås samt i Skiftinge och Fröslunda i Eskilstuna under hösten 2018. Här har kontakter skapats med fritidsgårdarnas personal och ungdomar. Här finns ett utvecklingsområde som inbegriper även lärarstudenter där de kan inhämta empiri för de självständiga arbetena, men även i relation till kursen *Interaktion, identitet och kultur* (SSO114) med en fördjupande fältstudieuppgift.

Utbildningen bedrivs i ett samhälle med snabba förändringar där bland annat ökad digitalisering, migration, medias ökade makt och reviderade läroplaner ställer höga krav på kontinuerlig kompetensutveckling för lärare, precis som för andra professioner. Ett konkret exempel på detta finns i kursen *Demokratins problem* (SKA106), som nämndes under mål 1.

Ett annat exempel på samverkansprojekt kommer från sociologin med projekt om förbättrat föräldrastöd (FÖRST), om välfärdssektorns långsiktiga kompetensförsörjning (VÄLKOM), om förbättrad arbetsmiljö (*Framtidens arbetsplatser – att utveckla hållbara och friska kontor*), om användningen av grönområden i Västerås (*Jämställdhetsintegrering av grönstrukturplanen genom sociokoptering*) och om unga som befinner sig i en svår och komplicerad livssituation (*Ungdomar med komplexa behov*). I samverkansprojekten samarbetar sociologerna bland annat med Västerås stad, Eskilstuna kommun och Region Västmanland och landstinget i Sörmland. Flera av projekten bedrivs i regi av MKHV (Mälardalens kompetenscentrum för hälsa och välfärd) som arbetar för att upprätta en länk mellan högskolan och det externa samhället.

Sociologiämnet har under flera terminer erbjudit populärvetenskapliga föreläsningar i sociologi för gymnasieelever och lärare på Rudbeckianska gymnasiet i Västerås. Vidare har det genomförts samverkan om kandidatuppsatser med Västerås stads verksamhet inom arbetsmarknadsområdet (AMA). Syftet har varit att sociologistudenterna i sina uppsatser ska granska olika aspekter av AMA:s verksamhet för att bidra till ett internt reflektions- och förändringsarbete. Ytterligare ett exempel utgörs av en uppdragsutbildning knuten till samverkansprojektet FÖRST som utbildar personal inom socialtjänsten och habiliteringen.

Samverkansprojekten som en majoritet av lektorer i sociologi engagerar sig i används i ämnesundervisningen för att exemplifiera både sociologiämnen och arbetsfältet sociologi i undervisningen. För att ytterligare stärka kopplingen till arbetslivet kan det finnas anledning att närmare undersöka vilken användning som lärarstudenterna upplever sig ha av sociologin i sitt yrkesarbete som samhällskunskapslärare.

Läroarutbildningen vid MDH bedrivs i nära samarbete med kommunerna i regionen. Genom samverkansplattformen *Mälardalens kompetenscentrum för lärande* (MKL)² knyts samverkan kring skolutveckling, läroarutbildning, forskning inom utbildningsvetenskap och VFU samman med regionens skolhuvudmän. Inom MKL samverkar forskare med förskolor och skolor kring bland annat forsknings- och utvecklingsprojekt som stärker forskningsbasen till läroarutbildningen och utvecklar verksamheten i förskolan/skolan. Några exempel på pågående forsknings- och utvecklingsprojekt som bedrivs inom ramen för ämnesläroarprogrammet beskrivs under bedömningsgrund *utbildningsmiljö*.

Läroarutbildningen har regelbundna möten med företrädare för regionens skolhuvudmän, dels inom MKL:s styrgrupp, dels inom ramen för branschrådet för ämnesläroarutbildningen. MKL:s styrgrupp består av ledamöter från MDH och skolhuvudmän och ansvarar för att formulera MKL:s visioner och mål samt för att planera och följa upp MKL:s verksamhet. Syftet med branschrådet är att fungera som informations- och kontaktorgan mellan högskolan, arbetslivet och studenterna. Genom branschrådet utbyter också högskolan och skolhuvudmännen information som är relevant för utbildningens användbarhet och studentens förberedelse för arbetslivet. Målet är att främja läroarprogrammets fortsatta utveckling samt att stärka samverkan med regionen. Branschrådet, som sammankallas en gång per termin, uppmuntrar och stödjer erfarenhetsutbyte över skolgränserna och mellan olika kommuner. För branschråd inom läroarutbildning pågår en översyn med anledning av minskat deltagande över tid för att säkerställa att rätt funktion är utsedd som representant, utifrån rådets mål och syfte.

Inom ämnesläroarutbildningen är arbetslivsperspektivet centralt: Redan under första terminen på programmet placeras studenten i ett handledarlag vid en övningskola i syftet att förbereda sig för den kommande yrkesprofessionen. Det finns tre kursblock med VFU samt fältstudier i ett flertal kurser. Skolhuvudmännen ska inför VFU:n planera för att studenten tar del av verksamheter på olika högstadie- och gymnasieskolor för att få en bred utbildning och beredskap från skolor med olika förutsättningar. Övningskolorna förlägger besök och seminarier på olika delar av sin verksamhet i syfte att studenten får möta andra studenter och handledare från olika delar i verksamheten samt VFU-lärare. Inom ramen för övningskoleprojektet genomförs följeforskning där en del av denna är att studera hur verksamheten på bästa sätt kan organiseras så att planering av VFU kan ske så effektivt som möjligt.

Fältstudiernas syfte är att koppla samman teori från högskoleförlagda kurser och praktik ytterligare. Återkommande träffar med handledarna genomförs för att diskutera fältstudiernas innehåll och relevans för arbetslivet. På seminarier under VFU-kurserna diskuteras t.ex. bedömning, språkutveckling, konflikthantering, klassrumsledning samt digitala verktyg i klassrummet.

Inom organisationen för VFU:n finns av huvudmannen utsedda centrala kontaktpersoner. Högskolans företrädare för VFU har kontinuerliga dialogmöten med de centrala kontaktpersonerna, där innehåll och utformning av utbildningen diskuteras, särskilt gällande VFU. Utöver detta utvärderar årligen handledare, grundskolechefer, kurslärare och studenter VFU:n. De synpunkter som framkommer sammanställs och följs upp inom akademins utbildningsråd för läroarutbildning. Till försöksverksamheten med övningskolor har akademien finansierat en följeforskare och en doktorand som studerar organisationen kring handledning och hur läroarstudenters möjlighet till samlärande sker i övningskolorna.

Med anledning av den stora bristen på behöriga lärare i svensk skola är rörligheten bland handledare stor. Det gör att organisationen av handledare och handledarlag kontinuerligt förändras vilket utgör en utmaning vad gäller att upprätthålla kvaliteten i VFU. I syfte att stödja övningskolorna i detta har VFU-samordnare vid akademien i än högre utsträckning arbetat med handledarna, för att skapa en gemensam syn på lärandemålen och kriterierna för att på så vis främja likvärdig bedömning. I samband med den årliga utvärderingen av VFU har handledare uttryckt att det extra insatta stödet varit betydelsefullt.

Arbetslivsperspektivet i den högskoleförlagda delen av utbildningen visas också genom ett pågående utvecklingsarbete med avsikt att rekrytera fler adjungerade adjunkter för medverkan i undervisningen. I

---

² MKL har ersatt högskolans Regionala Utvecklingscentrum, (RUC).

dagsläget utreder UKK möjligheten att rekrytera en adjungerande adjunkt i samhällskunskap med syfte att säkra professionsbasen till hela lärarutbildningen.

Som ett led i att implementera avsikten med högskolans forsknings- och utbildningsstrategi, att MDH 2022 är främst bland lärosätena i Sverige avseende samproduktion med det omgivande samhället inom utbildning och forskning, fördjupar akademien ytterligare sin samverkan med skolhuvudmännen i Sörmlands och Region Västmanland inom projektet *samproducerad lärarutbildning*. Avsikten med *samproducerad lärarutbildning* är att öka antalet behöriga lärare. Projektet samfinansieras av MDH och kommunerna i regionen. Den fördjupade samverkan sker genom ett antal aktiviteter såsom verksamhetsintegrerad utbildning, anpassad kompletterande pedagogisk utbildning, möjlighet till utökad behörighet för yrkesverksamma lärare, samproducerade forskning- och utvecklingsprojekt m.m. Tillsammans med skolhuvudmännen pågår en diskussion om att verksamhetsintegrera fler lärarprogram (inför läsåret 2018/2019 verksamhetsintegrerades grundlärarprogrammet F-3).

Arbetet med läraralumn är under uppbyggnad. Inledningsvis handlar det om att implementera en kontaktdatabas och identifiera alumner. Sedan ett antal år tillbaka bjuder akademien in till öppna föreläsningar och konferenser bland annat inom ramen för de årliga MKL-dagarna³. Utöver MKL-dagarna genomför akademien, tillsammans med *Akademien för hälsa, vård och välfärd* (HVV), också inspirationsdagar för yrkesverksamma handledare (lärare, sjuksköterskor, socionomer och fysioterapeuter) för att ge stöd och kompetensutveckling kring för handledare aktuella frågor. Som exempel hade HT17 temat svåra samtal. Ett annat syfte är att låta handledare få byta erfarenheter och inspirera varandra i uppdraget.

MDH fortsätter sitt deltagande i alumnutvärderingar som sker inom ramen för det nationella lärarutbildningskonventet. Arbetslivsperspektivet kommer att utvecklas genom att en plats i branschrådet kommer att beredas till en alumnrepresentant. Ytterligare inslag som genomförs årligen är en karriärdag för lärarstudenter där arbetsgivare från fristående och kommunal sektor får träffa studenter och berätta om sina verksamheter och karriärmöjligheter.

---

³ MKL-dagarna är en årlig konferens för alumner, lärare från skola och förskola, rektorer, forskare, lärarutbildare och andra personer med intresse för skolutveckling.